

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

UNIVERZITA OBRANY V BRNĚ

Fakulta ekonomiky a managementu

VEŘEJNÁ EKONOMIKA

Distanční studijní opora

Téma 5 FINANCOVÁNÍ VEŘEJNÉHO SEKTORU II

BRNO

2014

Téma

5

Financování veřejného sektoru

OBSAH

ÚVOD.....	5
ZÁKLADNÍ POJMY.....	5
STÁTNÍ, REGIONÁLNÍ A OBECNÍ ROZPOČET V SYSTÉMU VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ.....	7
ZÁKLADNÍ PROBLÉMY SOUVISEJÍCÍ S EXISTENCÍ VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ.....	17
ÚVOD DO TEORIE FISKÁLNÍHO FEDERALISMU.....	25
SHRNUTÍ TÉMATU.....	35

VÝSTUPY Z UČENÍ

Studenti budou znát:

- strukturu veřejných rozpočtů,
- obsah teorie více jednotkových financí

Studenti budou umět:

- uvést a vysvětlit základní charakteristiky příjmové a výdajové stránky veřejných rozpočtů,
- vysvětlit podstatu vzniku více jednotkových financí.

Studenti budou schopni:

- objasnit příčiny základních problémů veřejných financí a rozpočtů;
- odůvodnit nutnost vzniku více jednotkových financí.

5 FINANCOVÁNÍ VEŘEJNÉHO SEKTORU II

KLÍČOVÁ SLOVA

Střednědobý výdajový rámec, střednědobý výhled, programové rozpočtování, cílově orientované rozpočtování, fiskální federalismus.

DOPORUČENÝ ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU KAPITOLY

5 hodiny

UVOD

Veřejné rozpočty jsou základním nástrojem naplňování poslání, cílů a funkcí veřejného sektoru. Struktura veřejných rozpočtů je odrazem vývoje ekonomických, geografických, historických a kulturně-náboženských faktorů. Utváření a konečná podoba příjmové stránky veřejných rozpočtů je nezbytným předpokladem dostatečnosti finančních zdrojů pro uspokojování společenských a individuálních potřeb. Výdajová stránka veřejných rozpočtů je odrazem společenského konsenzu o úloze, rozsahu a hloubce zasahování veřejného sektoru do národního hospodářství i života jednotlivců.

5.1 ZÁKLADNÍ POJMY

5.1.1 Nadnárodní rozpočet

Jedná se o rozpočet několika nezávislých státních útvarů, které se dohodnou na základě stanovení určitých jej vytvářet a přerozdělovat na účely, které pokrývají společné zájmy (např. EU, NATO apod.)

5.1.2 Centrální rozpočet

Jedná se o centralizovaný peněžní fond se kterým je nakládáno v souladu se zájmy celé společnosti.

5.1.3 Regionální rozpočet

Jedná se o decentralizovaný peněžní fond, který má vlastní příjmy a z nich financuje poskytování služeb a zboží poptávaných na území daného regionu (kraje, župy, okresy).

5.1.4 Místní (lokální rozpočet)

Jedná se o decentralizovaný peněžní fond na nejnižší úrovni veřejné správy dané země. Jeho prostředky jednak vnikají na území jeho katastru, dále z prostředků přerozdělovaných v rámci daňového systému ale také z dotací poskytnutých z vyšších územních celků a z centrální úrovně.

5.2 STÁTNÍ, REGIONÁLNÍ A OBECNÍ ROZPOČET V SYSTÉMU VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ

Existence víceúrovňového uspořádání států pramení z prostorového aspektu poskytovaných statků. Produkce statků by měla být poskytována z té úrovně veřejné správy, která má o její potřebě nejrozsáhlejší informace, je motivovaný jejich poskytováním a zároveň je schopná identifikovat zdroje pro jejich financování pocházejících právě z místní úrovně.

5.2.1 Funkce státního (ústředního) rozpočtu a zdroje jeho financování

Státní rozpočet České republiky tvoří nejvýznamnější část rozpočtové soustavy. Představuje finanční vztahy, které zabezpečují financování některých funkcí státu v rozpočtovém roce.

Státní rozpočet obsahuje očekávané příjmy, jakož i odhadované výdaje státního rozpočtu v rozpočtovém roce a financující položky.“¹

V České republice se státní rozpočet sestavuje na jeden kalendářní rok a je každoročně vydáván v podobě zákona (např. zákon č. 433/2010, o státním rozpočtu České republiky na rok 2011) a je sestavován podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů.

Tento zákon předkládá vláda ČR prostřednictvím ministra financí ČR Poslanecké sněmovně ke schválení, která návrh zákona projednává, případně pozměňuje a schvaluje ve třech postupných etapách.

Samotné sestavování, projednávání, schvalování, plnění, realizace a kontrola rozpočtu se nazývá rozpočtový proces, který však zahrnuje delší období než je rozpočtové.

První čtení státního rozpočtu zahrnuje proceduru informování o základních údajích (příjmy a výdaje, saldo, vztah k rozpočtům vyšších územně-samosprávných celků apod.). Poslanecká sněmovna tento návrh buď schválí, nebo vrátí vládě k přepracování. V případě, že dojde ke schválení návrhu, stávají se základní údaje rozpočtu závazné. Tzv. druhé čtení představuje prostudování návrhu různými parlamentními výbory včetně rozpočtového, který přijímá připomínky a návrhy od ostatních a zapracovává je do konečné verze. V posledním třetím čtení probíhá diskuze týkající se návrhů legislativně technických změn tiskových úprav, které vplynuly z pozměňujících návrhů. V závěru třetího čtení sněmovna hlasuje a zákon

¹ ŠELEŠOVSKÝ, J., BAKOŠ, E. Slovník veřejných financí. 2004. s. 50

je buď schválen či není. V případě neschválení existuje v legislativním systému institut rozpočtového provizoria. Za rozpočtové provizorium je považován objem příjmů a výdajů státního rozpočtu schváleného pro předchozí rok, kdy jsou finanční prostředky uvolňovány každý měsíc poměrnou částí pro daný rok. Jakmile je zákon o státním rozpočtu schválen, uvolněné příjmy a výdaje se stávají součástí schváleného rozpočtu.

Zákon o státním rozpočtu podepisuje předseda Poslanecké sněmovny ČR, Prezident ČR a předseda vlády ČR.²

5.2.2 Příjmy státního rozpočtu

Většina příjmů plynoucích do státního rozpočtu má charakter příjmů pravidelně se opakujících. Přestože příjmy do státního rozpočtu v průběhu let nepřetržitě rostou, nedokážou pokrýt rychle rostoucí výdaje. Příjmy státního rozpočtu můžeme rozdělit na běžné a kapitálové, daňové či nedaňové, obligatorní, fakultativní nebo návratné či nenávratné.

Příjmy státního rozpočtu jsou tvořeny:

- a) výnosy daní včetně příslušenství,
- b) pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na úrazové pojištění včetně penále,
- c) výnosy z podílu na clech, který je podle práva Evropských společenství ponechán členskými státy na úhradu nákladů spojených s jejich výběrem a výnosy ze sankcí a úhrad exekučních nákladů v celním řízení,
- d) příjmy z činnosti organizačních složek státu a odvody příspěvkových organizací,
- e) odvod zbývajícího zisku České národní banky,
- f) sankce za porušení rozpočtové kázně,
- g) správní a soudní poplatky,
- h) úhrady spojené s realizací státních záruk,
- i) příjmy z prodeje a pronájmu majetku České republiky, se kterým hospodaří organizační složka státu, a příjmy z prodeje nemovitého majetku České republiky, se kterým hospodaří příspěvkové organizace; to neplatí pro příjmy z prodeje majetku České republiky nabytého darem a děděním a majetku České republiky, se kterým je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany,
- j) splátky návratných finančních výpomocí poskytnutých ze státního rozpočtu,
- k) peněžní dary poskytnuté organizačním složkám státu použité v běžném rozpočtovém roce,
- l) výnosy z majetkových účastí státu,
- m) výnosy z cenných papírů, jejichž nákup byl realizován z prostředků státního rozpočtu,
- n) penále za neoprávněně použité nebo zadržené prostředky poskytnuté z Národního fondu,
- o) prostředky získané od Národního fondu za prostředky vydané ze státního rozpočtu,

² Česká republika. Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny v platném znění. Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), v platném znění.

- p) pokuty,
- q) další příjmy stanovené tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem.“

5.2.3 Výdaje státního rozpočtu

Výdaje státního rozpočtu slouží na pokrytí činnosti státu a lze jej členit na běžné a kapitálové. Veřejné výdaje jsou náklady určené na nákup statků, služeb či jejich přímou produkci. Struktura výdajů se může měnit s ohledem na ekonomickou úroveň, situaci na trhu práce, mírou nezaměstnanosti, demografickými faktory, politickou situací či sociálními vlivy apod.³

Výdaje státního rozpočtu jsou tvořeny následujícími položkami:⁴

- a) výdaje na činnost organizačních složek státu a výdaje na činnost příspěvkových organizací v jejich působnosti, kterými jsou příspěvky na provoz, dotace na financování programů a akcí, dotace na úhradu provozních výdajů, které jsou nebo mají být kryty z rozpočtu Evropské unie včetně stanoveného podílu státního rozpočtu na financování těchto výdajů, a dotace na úhradu provozních výdajů podle mezinárodních smluv, na základě kterých jsou České republice svěřeny peněžní prostředky z finančního mechanismu Evropského hospodářského prostoru, finančního mechanismu Norska a z programu švýcarsko-české spolupráce,
- b) výdaje na dávky důchodového pojištění, dávky nemocenského pojištění, dávky úrazového pojištění, dávky státní sociální podpory, ostatní sociální dávky, výdaje na podporu v nezaměstnanosti, podporu při rekvalifikaci a na aktivní politiku zaměstnanosti,
- c) dotace územním samosprávným celkům na dávky sociální péče a na dávky pomoci v hmotné nouzi,
- d) dotace a návratné finanční výpomoci územním samosprávným celkům na jinou než podnikatelskou činnost,
- e) dotace a návratné finanční výpomoci právnickým a fyzickým osobám na podnikatelskou činnost,
- f) dotace občanským sdružením a příspěvky politickým stranám,
- g) dotace právnickým osobám, které jsou založeny nebo zřízeny k poskytování zdravotních, kulturních, vzdělávacích a sociálních služeb a k poskytování sociálně-právní ochrany dětí a fyzickým osobám, které takové služby nebo sociálně-právní ochranu dětí poskytují, a to výhradně na tyto účely,
- h) dotace státním fondům,
- i) dotace fyzickým osobám, které nevyvíjejí podnikatelskou činnost a zabývají se chovem včel, drží plemeníky za účelem zajištění přirozené plemenitby hospodářských zvířat nebo jsou vlastníky nebo nájemci lesa,
- j) dotace nadacím a nadačním fondům,
- k) dotace a návratné finanční výpomoci Regionálním radám regionů soudržnosti

³PEKOVÁ, J. Veřejné finance, úvod do problematiky. 2005. str. 211

⁴ Česká republika. Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), v platném znění.

- l) dotace dobrovolným svazkům obcí,
- m) peněžité vklady státu do akciových společností,
- n) nákup cenných papírů,
- o) peněžní dary poskytnuté do zahraničí,
- p) vklady a příspěvky mezinárodním organizacím,
- q) výdaje na realizaci státních záruk,
- r) výdaje související s plněním závazků k Evropským společenstvím,
- s) příspěvky fyzickým osobám podle zvláštního zákona,
- t) výdaje související s dluhovou službou,
- u) další výdaje stanovené zvláštním zákonem,
- v) výdaje na vládní úvěry,
- w) dotace fyzickým a právnickým osobám, které nevyvíjejí podnikatelskou činnost, na výstavbu, opravy, modernizace a rekonstrukce bytového fondu a na výstavbu technické infrastruktury,
- x) dotace Podpůrnému a garančnímu rolnickému a lesnickému fondu a. s., na financování hlavních činností vymezených jeho zakladatelem,
- y) dotace a návratné finanční výpomoci evropským seskupením pro územní spolupráci“

Obrázek 25 Příjmy, Výdaje a saldo státního rozpočtu 1993-2013

Zdroj: Ministerstvo financí, 2014.

Obrázek 26 Plánované a skutečné saldo státního rozpočtu

Zdroj: Ministerstvo financí, 2014.

5.3 ROZPOČTY ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVY

„Rozpočty územních samosprávných celků jsou součástí decentralizovaného systému veřejných financí. Jejich význam roste v souvislosti k pokračující reformě veřejné správy. V souladu s ní je územní samospráva založena na decentralizaci a dekoncentraci, tj. i na decentralizovaném rozhodování, decentralizovaném využití funkcí veřejných financí, zejména alokační funkce.“⁵

Do územních samosprávných celků lze řadit rozpočty krajů a obcí. Jedná se o tzv. municipální finance, což znamená, že daný subjekt hospodaří s vlastním majetkem a s rozpočtem samostatně sestaveným.

5.3.1 Funkce regionálních rozpočtů a zdroje jejich financování

V České republice existuje 14 krajů. Institut krajského zřízení byl obnoven v roce 2000 nabytím účinnosti ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), který upravuje postavení krajů, jejich organizaci a úkoly a také zákonem č.

⁵PEKOVÁ, J. Veřejné finance, úvod do problematiky. 2005. str. 166

131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. Tento druh ÚSC zabezpečuje v samostatné působnosti celou řadu veřejných služeb charakteru regionálních veřejných statků. V rámci přenesené působnosti plní úkoly pro stát.

5.3.2 Příjmy a výdaje rozpočtu Kraje

Příjmy rozpočtu kraje jsou určeny zákonem. Jedná se o⁶:

- a) příjmy z vlastního majetku a majetkových práv,
- b) příjmy z výsledků vlastní činnosti,
- c) příjmy z hospodářské činnosti organizace, pokud jsou podle tohoto nebo jiného zákona příjmem rozpočtu kraje, který organizaci zřídil nebo založil,
- d) příjmy ze správní činnosti včetně příjmů z výkonů státní správy, k nimž je kraj pověřen podle zvláštních zákonů, zejména správní poplatky z této činnosti a dále příjmy z vybraných pokut uložených v pravomoci kraje podle tohoto zákona nebo zvláštních zákonů, pokud není dále stanoveno jinak,
- e) výnosy daní nebo podíly na nich podle zvláštního zákona,
- f) dotace ze státního rozpočtu a ze státních fondů,
- g) přijaté peněžité dary a příspěvky,
- h) jiné příjmy, které podle zvláštních zákonů patří do příjmů kraje,
- i) prostředky získané správní činností ostatních orgánů státní správy, např. z jimi ukládaných pokut a jiných peněžních odvodů a sankcí, jestliže jsou podle zvláštních zákonů příjmem kraje.“

Dále pak správní poplatek za vydané povolení k provozování výherních hracích přístrojů ve výši 50%. Kraj může použít prostředky poskytnuté prostřednictvím Národního fondu či návratný finanční zdroj.

Výdaje rozpočtu kraje jsou:⁷

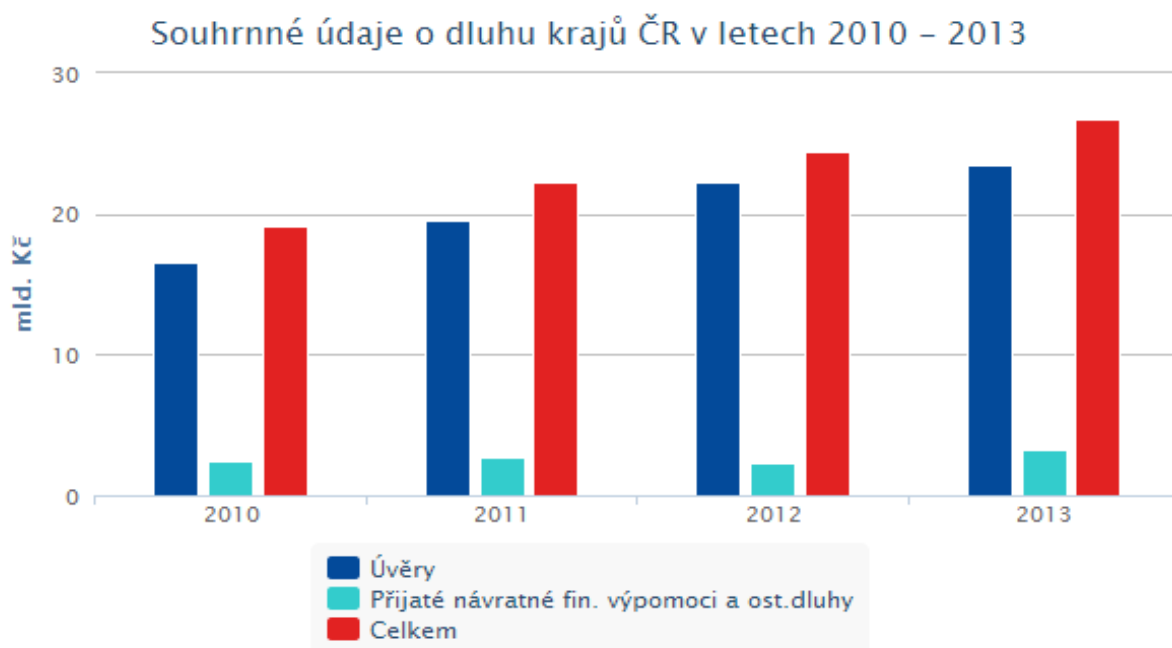
- a) závazky vyplývající pro kraj z plnění povinností uložených zvláštními právními předpisy,
- b) výdaje na činnost orgánů kraje v jeho samostatné působnosti, zejména výdaje spojené s péčí o vlastní majetek a jeho rozvoj,
- c) výdaje spojené s výkonem státní správy, ke které je kraj pověřen zvláštními právními předpisy,

⁶ Česká republika. Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Česká republika. Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

- d) závazky vyplývající pro kraj z uzavřených smluvních vztahů v jeho hospodaření a ze smluvních vztahů vlastních organizací, jestliže k nim přistoupil,
- e) dotace do rozpočtů obcí v kraji,
- f) závazky přijaté v rámci spolupráce s jinými územními celky nebo s dalšími subjekty, včetně příspěvků na společnou činnost,
- g) úhrada úroků z přijatých půjček a úvěrů,
- h) výdaje na emise vlastních dluhopisů a na úhradu výnosů z nich náležejících jejich vlastníkům,
- i) výdaje na podporu subjektů provádějících veřejně prospěšné činnosti a na podporu soukromého podnikání prospěšného pro kraj,
- j) jiné výdaje uskutečněné v rámci působnosti kraje, včetně darů a příspěvků na sociální nebo jiné humanitární účely,
- k) dotace Regionální radě regionu soudržnosti.“

Obrázek 27 Zadluženost Krajů 2010 - 2013

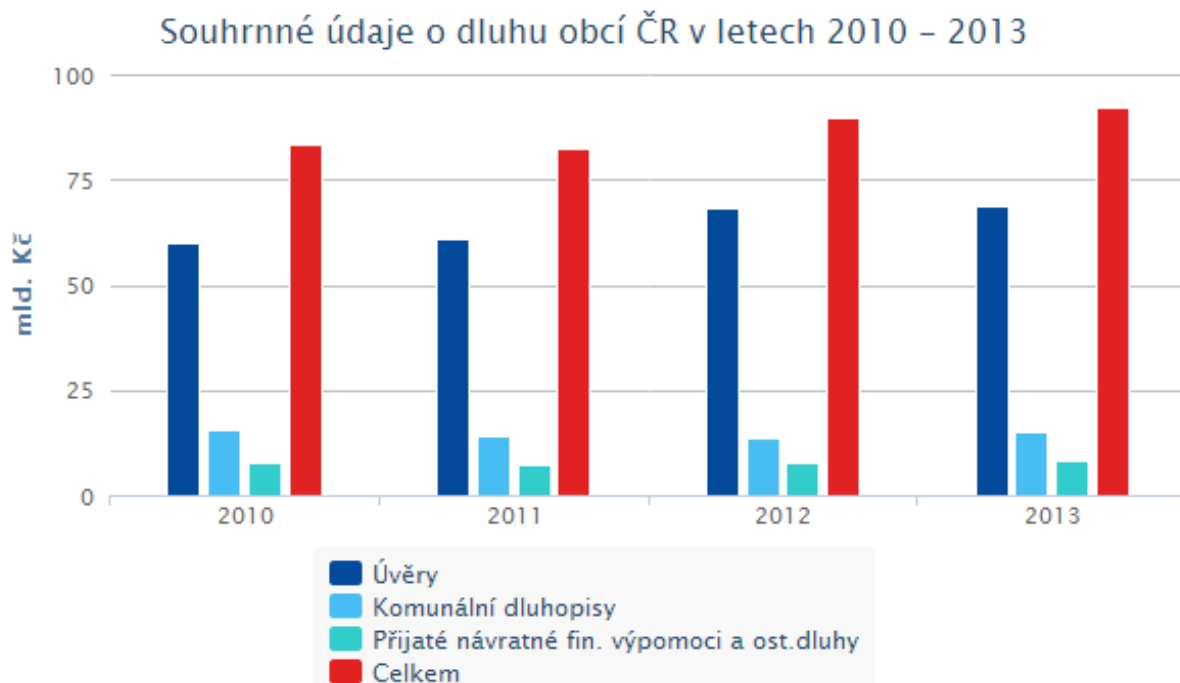
Zdroj: Ministerstvo financí ČR, 2014

5.3.3 Funkce místního rozpočtu a zdroje jeho financování

Obec jako územní samosprávný celek je nejnižší složkou systému veřejných financí. Stejně jako u krajského zřízení zákon rozlišuje činnost obce v samostatné (zákonem zaručené právo na samosprávu) a přenesené působnosti (výkon činností pro stát). Východiskem pro právní úpravu obecního rozpočtu je zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Rozpočet je pro obec významným ekonomickým nástrojem, jak reflektovat potřeby obyvatelstva na místní úrovni. Sestavení a schválení rozpočtu obce je významnou činností realizovanou v rámci samostatné působnosti.

Obrázek 28 Zadluženost obcí a měst 2010 - 2013

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, 2014

SHRnutí KAPITOLY

Veřejné rozpočty prošly na našem území dynamickým vývojem – vytvoření samostatného státu Čechů a Slováků, stálo za vytvořením první československé samosprávy následující léta okupace a následně pro samosprávu nepříznivý vývoj po roce 1948 vedl k potlačení základních samosprávných principů a k převaze direktivního a centralistického přístupu k uspokojování potřeb obyvatelstva státu. Teprve návrat k demokratickému spořádání po roce 1989 přivedl tyto samosprávné prvky zpět. Samozřejmě je to, že tento nový dynamický vývoj přinesl celou řadu problémů – laickost řízení a nakládání s veřejnými financemi na lokální samosprávné úrovni, nedostatky legislativy dotýkající se samospráv a veřejných rozpočtů vůbec, rozevírání nůžek v příjmech mezi malými obcemi a velkými městy anebo problematické začátky čerpání evropských fondů pro posílení investičních možností obcí a měst.

Přes všechna tato úskalí však můžeme nyní tvrdit, že územní a regionální samospráva i státní práva vytváří, cestou veřejných rozpočtů, podmínky k tomu, aby občané státu mohli uspokojovat své základní individuální potřeby. Současně, uspokojované společenské potřeby vytváří podmínky pro ekonomickou aktivitu občanů i fungování základních státních institucí.

ÚKOLY K SAMOSTUDIU – REVIZE KAPITOLY

- 1) Vysvětlete organizaci a vzájemnou provázanost mezi jednotlivými úrovněmi veřejných rozpočtů.
- 2) Pojednejte o příjmové a výdajové stránce státního rozpočtu.
- 3) Pojednejte o příjmové a výdajové stránce regionálních rozpočtů.
- 4) Pojednejte o příjmové a výdajové stránce místních (lokálních) rozpočtů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance – Teorie a praxe v ČR. Praha: WoltersKluwer, 2008. 580 s. ISBN 978-80-7357-358-4

PEKOVÁ, Jitka. Finance územní samosprávy -- Teorie a praxe v ČR. Praha: WoltersKluwer, 2011. 587 s. ISBN 978-80-7357-614-1

DALŠÍ ZDROJE

BÉNARD, J. Veřejná ekonomika. Praha: Ekonomický ústav ČSAV, 1989. 430 s.

GRUBER, J. Public Finance a Public Policy. New York: Worth Publisher, 2007. s. 1-25. ISBN 978-0-7167-6631-5

TRESCH, R. W. Public Sector Economics. Virginia: PalgraveMacmillan, January 2008. s. 1-5. ISBN 978-0-230-52223-7

MURRAY, R. For a New Liberty, The Libertarian Manifesto. London: Collier Macmillan Publisher, 2002. 330 s. ISBN 0-02-074690-3

6 ZÁKLADNÍ PROBLÉMY SOUVISEJÍCÍ S EXISTENCÍ VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ

KLÍČOVÁ SLOVA

Zadluženost veřejných rozpočtů, spravedlnost ve vytváření příjmové stránky veřejných rozpočtů, zapojování soukromých zdrojů do produkce a poskytování veřejných služeb

DOPORUČENÝ ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU KAPITOLY

2hodiny

UVOD

Problémů, které doprovází vývoj veřejných financí a veřejných rozpočtů a které by bylo možné popsat je celá řada. Od požadavku na neutralitu daňového systému, spravedlivosti daní, transparentnosti a udržitelnosti veřejných financí až po problémy jako je financování deficitu, tj. problémy spojené s crowding out efektem na bankovní systém a dostupnost volných prostředků a jejich cena až po otázky jakým podílem budou produkovány statky cestou veřejného sektoru a jakou část jejich produkce budou muset dofinancovat přímými platbami, stárnutí populace a její vliv na veřejný finanční systém a dostupnost služeb zajišťovaných cestou veřejných rozpočtů. V následujícím textu se budeme věnovat nejčastěji diskutovaným problémům v současné době.

6.1 Zadluženost veřejných rozpočtů

Vládní dluh oproti státnímu dluhu zahrnuje i dluhy obcí a krajů, mimorozpočtových fondů a zdravotních pojišťoven. V ČR je zadluženost územních samospráv a zdravotních pojišťoven relativně malá, proto je vládní dluh tvořen převážně státním dluhem (v roce 2012 z 94 %).

6.1.1 Zadluženost státu

Tabulka 5 Přehled vývoje zadluženosti státu (vývoj státního dluhu)

STRUKTURA A VÝVOJ STÁTNÍHO DLUHU									
	mld. Kč								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
STÁTNÍ DLUH CELKEM	691,2	802,5	892,3	999,8	1 178,2	1 344,1	1 499,4	1 667,6	1 683,3
Domácí dluh	581,8	680,9	769,3	814,3	926,7	1 036,3	1 182,2	1 287,3	1 288,1
Státní pokladniční poukázky	94,2	89,6	82,2	78,7	88,2	113,3	162,6	189,1	120,9
Spořicí státní dluhopisy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,4	56,2	87,6
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	487,5	588,9	687,1	735,6	838,5	923,0	999,1	1 042,0	1 079,7
Ostatní zdroje	0,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zahraniční dluh	109,4	121,6	123,0	185,5	251,5	307,8	317,2	380,3	395,2
Zahraniční emise dluhopisů	78,9	84,1	83,7	137,9	193,0	240,3	245,7	310,3	323,7
Půjčky od EIB	29,7	36,7	38,7	46,8	57,9	67,2	71,3	70,0	71,5
Směnky	0,8	0,8	0,6	0,8	0,6	0,3	0,1	0,0	0,0

Zdroj: MF ČR, 2014

Dluhová služba stále více přispívá k celkovým výdajům i deficitu Náklady na dluhovou službu (zjednodušeně úrokové platby) s velikostí dluhu v čase rostou a stále významněji přispívají k celkovým výdajům státního rozpočtu (v roce 2013 tvořily téměř 5 % celkových výdajů oproti 2,5 % v roce 2002). Zároveň se zvyšuje podíl dluhové služby na celkovém deficitu. V roce 2013 tvořily čisté výdaje na státní dluh asi 60 % celkového deficitu.

6.1.2 Zadluženost krajů

Kraje (včetně jimi zřízených příspěvkových organizací) vykázaly ke konci roku 2013 dluh v celkové výši 26,8 mld. Kč. Hodnota dluhu se meziročně zvýšila o 2,3 mld. Kč (o 9,7 %). Růst dluhu byl vykázán na položce úvěrů (o více než 1,3 mld. Kč), jejichž podíl na celkové zadluženosti krajů dosáhl 87,5 %. Stav přijatých návratných finančních výpomocí a ostatních dluhů se zvýšil o více než 1,0 mld. Kč. V roce 2013 Ministerstvo financí poskytlo dvě návratné finanční výpomoci Karlovarskému a Ústeckému kraji v celkové výši 905,5 mil. Kč v souvislosti s řešením úhrady finanční opravy vyměřené ROP Severozápad. Kraje ani v roce 2013 neemitovaly komunální dluhopisy.

Tabulka 6 Souhrnné údaje o zadluženosti krajů ČR v letech 2003–2013

TABULKA Č. 4: SOUHRNNÉ ÚDAJE O ZADLUŽENOSTI KRAJŮ ČR V LETECH 2003–2013											
(v mld.Kč)											
Ukazatel	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Úvěry	0,2	0,4	1,8	6,5	9,4	11,9	17,4	16,6	19,6	22,2	23,5
Přijaté návratné fin.výpomoci a ost.dluhy	1,1	1,1	1,1	1,2	1	2,7	3,5	2,5	2,7	2,3	3,3
Celkem	1,3	1,5	2,9	7,7	10,4	14,6	20,9	19,1	22,3	24,5	26,8

Zdroj: MF ČR, 2014

Některé kraje pokračovaly v čerpání úvěrů poskytnutých Evropskou investiční bankou, jimiž předfinancovávají a spolufinancují rozsáhlé investice do regionální infrastruktury (rekonstrukce silnic II. a III. tříd, občanská vybavenost). Tyto úvěry jsou zpravidla čerpány v několika tranších s různou délkou splatnosti, obvykle přesahující 10 let. Ostatní úvěry přijaly kraje zejména od České spořitelny, a.s., Komerční banky, a.s., nebo Československé obchodní banky, a.s. za účelem předfinancování investičních projektů, oprav silnic či odstraňování povodňových škod.

6.1.3 Zadluženost obcí

Obce (vč. jimi zřizovaných příspěvkových organizací) vykázaly ke konci roku 2013 celkový dluh ve výši 92,2 mld. Kč. Proti roku 2012 se jedná o nárůst o 2,5 %, přičemž v absolutním vyjádření se dluh zvýšil o 2,2 mld. Kč.

Tabulka 7 Souhrnné údaje o dluhu obcí ČR v letech 2002 - 2013

TABULKA Č. 1: SOUHRNNÉ ÚDAJE O DLHU OBCÍ ČR V LETECH 2002 - 2013												
(v mld.Kč)												
Ukazatel	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Úvěry	27,3	35,2	38,5	43,7	47,1	46,7	47,4	55,8	59,9	60,9	68,3	68,8
Komunální dluhopisy	15,9	21,7	23,9	23,5	22,9	22,6	22,7	14,7	15,8	14	13,8	15
Přijaté návratné fin.výpomoci a ost.dluhy	12,6	13,5	12,4	11,8	10,9	9,9	10	10,1	7,6	7,5	7,9	8,4
Celkem	55,8	70,4	74,8	79	80,9	79,2	80,1	80,6	83,3	82,4	90	92,2

Zdroj: MF ČR, 2014

Ve struktuře dluhu obcí mají dlouhodobě největší váhu úvěry, jejichž podíl se během roku 2013 snížil o 1,3 p. b. na 74,6 %, podíl emitovaných komunálních dluhopisů se zvýšil o 0,9 p.b. na 16,3 % a zbývající část dluhu obcí (9,1 %) tvořily přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy.

Úvěry, které obce přijaly od peněžních ústavů, byly podobně jako v minulých letech, směřovány zejména na rekonstrukce a výstavbu technické infrastruktury, na předfinancování investičních projektů spolufinancovaných z fondů EU a na regeneraci a výstavbu bytového fondu. Obce tyto prostředky rovněž použily na rekonstrukce, zateplování a rozšíření školských zařízení, sportovních areálů a jiné občanské vybavenosti. Některá statutární města a hl. m. Praha také čerpaly úvěry poskytnuté Evropskou investiční bankou určené na financování investic do zkvalitnění městské infrastruktury. Tyto úvěry se vyznačují relativně nízkým úročením a velmi dlouhou dobou splatnosti. Až na zanedbatelné výjimky byla většina úvěrů i v roce 2013 obcím poskytnuta v domácí měně.

Vedoucí postavení v poskytování úvěrů si stále udržují Česká spořitelna, a. s., Komerční banka, a.s. a Československá obchodní banka, a.s. V poskytování úvěrů a půjček jsou aktivní i další právnické a fyzické osob, včetně obcí. Zhruba pro polovinu poskytnutých úvěrů a půjček jejich poskytovatelé nevyžadovali ručení. Pokud bylo ručení vyžadováno, nejčastěji šlo o ručení směnkou, majetkem obce nebo budoucími příjmy rozpočtu obce.

Emisi komunálních dluhopisů vykazuje hl. m. Praha (10,5 mld. Kč) a statutární města Ostrava (2,5 mld. Kč) a Liberec (2,0 mld. Kč). Celková účetní hodnota emitovaných komunálních dluhopisů činila koncem roku 15,0 mld. Kč. V roce 2013 hl. m. Praha splatilo jistinu komunálních dluhopisů vydaných v roce 2003 v celkové hodnotě 170 mil. € a zároveň upsalo komunální dluhopisy v nominální hodnotě 200 mil. €.

Položka přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy vykázala meziroční růst o 0,5 mld. Kč. Na jedné straně došlo k poklesu přijatých dlouhodobých návratných finančních výpomocí (o 119,7 mil. Kč), ostatních dlouhodobých závazků (o 281,2 mil. Kč), dlouhodobých závazků z ručení (o 0,4 mil. Kč), krátkodobých závazků z ručení (o 0,3 mil. Kč) a jiných krátkodobých půjček (o 9,4 mil. Kč), na druhé straně došlo k nárůstu závazků z krátkodobých směnek (o 915,2 mil. Kč), dlouhodobých směnek (o 24,4 mil. Kč) a přijatých krátkodobých návratných finančních výpomocí (o 13,3 mil. Kč).

Obce také na své účty přijaly půjčky z rozpočtů Státního fondu životního prostředí (120,0 mil. Kč) a Státního fondu rozvoje bydlení (9,4 mil. Kč). Půjčky byly směřovány především na

ochranu vod, intenzifikace čistíren odpadních vod a jejich výstavbu nebo na opravy a modernizace bytového fondu.

V roce 2013 vykázalo zadluženost 3 239 obcí z celkového počtu 6 248 obcí, což je více než polovina (51,8 %) obcí z celkového počtu. Počet obcí, které vykázaly v posledních letech zadluženost, zůstává v zásadě stabilizovaný, v loňském roce došlo pouze k mírnému nárůstu (o 22 obcí, tj. o 0,7 p. b.).

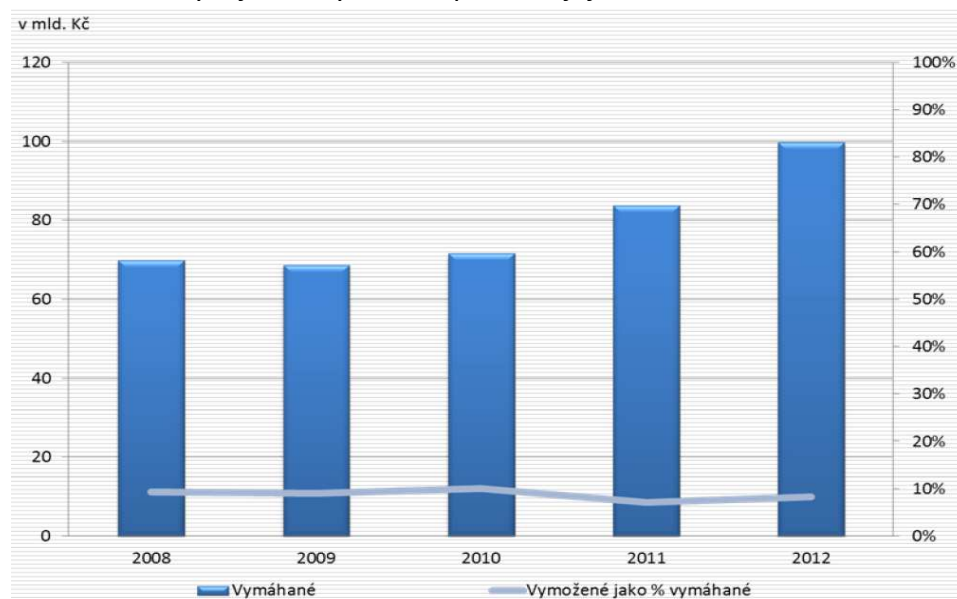
Z pohledu posuzování zadluženosti podle velikostních kategorií obcí lze, stejně jako v minulých obdobích, konstatovat, že podíl obcí vykazujících dluh se zvyšuje s rostoucím počtem obyvatel obce. Nejnižší procentní podíl obcí vykazujících dluh lze nalézt v nejnižší velikostní kategorii 1-100 obyvatel (podíl 20,3 %). Velikostní kategorie obcí nad 5 000 obyvatel mají vyšší než 97 % podíl počtu obcí vykazujících dluh. Všechna města s počtem obyvatel nad 50 000 vykazují dluh v souhrnné výši více než 61,5 mld. Kč, což je o 3,1 mld. Kč více než v roce 2012.

Na celkové zadluženosti obcí se i v roce 2013 výrazně podílela 4 největší města ČR. V předchozích letech jejich podíl na celkové zadluženosti klesal (z 61,4 % v roce 2004 až na 46,6 % v roce 2011), v roce 2012 byl tento trend přerušen a podíl 4 největších měst na celkové zadluženosti se zvýšil na 50,6 %. V roce 2013 tento podíl dále vzrostl na 53,4 %, zadluženost čtyř největších měst dosáhla výše 49,2 mld. Kč.

6.1.4 Spravedlnost ve vytváření příjmové stránky veřejných rozpočtů

Daňové nedoplatky a jejich inkaso

Obrázek 28 Vývoj daňových nedoplatků a jejich inkaso

6.1.5 Zapojování soukromých zdrojů do produkce a poskytování veřejných služeb

Každý stát je odpovědný za naplnění základních funkcí, které jsou mu přisuzovány nebo, které jsou od něj očekávány. Tyto funkce jsou zpravidla realizovány prostřednictvím zabezpečení služeb nebo statků pro obyvatele daného státu. Veřejná vláda jako svrchovaný představitel státní moci, ať již na centrální nebo územní úrovni, stojí před zásadním rozhodnutím jakým způsobem tyto statky a služby poskytovat.

Za „Insourcing“ je považováno zajišťování služeb vlastními zaměstnanci své organizace. Někdy je též používán termín „In-house“. Také může jít o rozhodnutí, že služby, které dříve zabezpečoval externí dodavatel, bude si organizace nadále zabezpečovat vlastními silami.

Jistým mezistupněm, přechodovým stádiem může být zadání zabezpečení výkonu určité činnosti či služby jiné organizaci či složce státu, která se může jevit jako vhodnější kandidát pro poskytování vybrané činnosti či služby. Třetí variantou je rozhodnutí pro kontrahování dané služby firmě mimo veřejný sektor. V odborné literatuře se můžeme setkat s termíny „**Contracting out**“ nebo „**Competetivetendering**“, v současné době se však nejčastěji používá termín outsourcing, který jak bude později ukázáno, může nabývat různých forem a podob. Termín „**Outsourcing**“ nemá v češtině ekvivalent a nejčastěji se hovoří o využívání externích služeb nebo vnějších zdrojů.

V posledních letech se využívání outsourcingu jeví jako dobrý způsob naplnění jedné z podmínek efektivnosti a tou je vytváření konkurenčního prostředí v podmínkách veřejného sektoru.

Na jedné straně veřejný sektor tímto způsobem může překlenout dočasnou nedostatečnost vlastních finančních prostředků na investičně nákladné akce, zároveň může také zvýšit efektivnost svých provozních činností. Jsou zde však rizika, která mohou zapojení vnějších zdrojů do podmínek veřejného sektoru velmi zkomplikovat a ohrozit jejich prospěšnost.

SHRNUTÍ KAPITOLY

V současné době lze hovořit o systémových příčinách dlouhodobé neudržitelnosti současného stavu veřejných financí a veřejných rozpočtů.

Je celá řada iniciativ, které mají pomoci veřejným vládám zlepšit zdraví a transparentnost veřejných financí, ale tato mají spíše kosmetický charakter.

Dlouhodobá neudržitelnost veřejných financí (při zachování současných podmínek) je dána jednak historicky, transformačními excesy, špatným stavem veřejného vládnutí a dalšími nezmiňovanými externími vlivy.

Mezi základní faktory ovlivňující stabilitu a dostatečnost veřejných prostředků pro uspokojování společenských a individuálních potřeb patří:

- *globalizace ekonomiky,*
- *politická a bezpečnostní nestabilita jak národní tak mezinárodní,*
- *demografický vývoj,*
- *indukovaná poptávka po veřejných službách,*
- *zdravotní stav populace*
- *stav životního prostředí.*

ÚKOLY K SAMOSTUDIU – REVIZE KAPITOLY

- 1) Popište základní problémy související se stabilitou a vyrovnaností veřejných rozpočtů.
- 2) Ukažte nejkřiklavější příklady selhání vlády při uspokojování finálních společenských a individuálních potřeb a odhadněte jejich ekonomické dopady.
- 3) Jaká jsou úskalí při zapojování soukromých zdrojů do produkce a poskytování veřejných služeb?

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance – Teorie a praxe v ČR. Praha: WoltersKluwer, 2008. 580 s. ISBN 978-80-7357-358-4

PEKOVÁ, Jitka. Finance územní samosprávy -- Teorie a praxe v ČR. Praha: WoltersKluwer, 2011. 587 s. ISBN 978-80-7357-614-1

DALŠÍ ZDROJE

BÉNARD, J. Veřejná ekonomika. Praha: Ekonomický ústav ČSAV, 1989. 430 s.

GRUBER, J. Public Finance a Public Policy. New York: Worth Publisher, 2007. s. 1-25. ISBN 978-0-7167-6631-5

TRESCH, R. W. Public Sector Economics. Virginia: PalgraveMacmillan, January 2008. s. 1-5. ISBN 978-0-230-52223-7

MURRAY, R. For a New Liberty, The Libertarian Manifesto. London: Collier Macmillan Publisher, 2002. 330 s. ISBN 0-02-074690-3

STRECKOVÁ, Y. *Teorie veřejného sektoru*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 181 s. ISBN 80-210-1737-6

Státní rozpočet 2014 v kostce. Praha: Ministerstvo financí, 2014. Dostupné na: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/rozpocet-v-kostce-17505>

7 ÚVOD DO TEORIE FISKÁLNÍHO FEDERALISMU

KLÍČOVÁ SLOVA

Fiskální federalismus, více jednotkové finance, Tiboithova hypotéza, decentralizační teorém, fiskální kapacita, modely fiskálního federalismu.

DOPORUČENÝ ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU KAPITOLY

4hodiny

UVOD

Teorie FF se zabývá otázkami:

- optimálního přiřazení příjmů
- rozdělení odpovědnosti za zabezpečování veřejných statků
- optimalizace vztahů v rozpočtové soustavě.

V širších souvislostech jde o rozdílné využití fiskálních funkcí jednotlivými vládními úrovněmi

Fiskální federalismus se vztahuje k vícestupňovému uspořádání rozpočtové soustavy s nejméně dvěma, častěji s více úrovněmi veřejných rozpočtů

Souvisí s:

- vertikální a horizontální strukturou různých vládních úrovní
- aplikací jednotlivých fiskálních funkcí různými vládními úrovněmi
- rozdělení kompetencí, samostatnosti rozhodování a odpovědnosti za rozvoj veřejného sektoru dané vládní úrovně
- stanovením daňové pravomoci na jednotlivých vládních úrovních
- daňovým určením
- využíváním transferů

7.1 MODELY FISKÁLNÍHO FEDERALISMU (VÍCEJEDNOTKOVÝCH FINANČÍ)⁸

Jelikož existuje více možností jak finančně zajišťovat delegované pravomoci, teorie fiskálního federalismu vyvinula několik modelů pro zjednodušené vysvětlení. Modely se liší ve způsobu tvorby zdrojů na příjmové stránce rozpočtů, což následně ovlivňuje také možnosti jednotlivých rozpočtů na straně výdajové. Modely se vyskytují pouze v teoretickém vymezení s výjimkou modelu kombinovaného, který je reálný. Modely lze rozdělit na vertikální a horizontální.

Vertikální model vychází z fiskální autonomie jednotlivých úrovní vlády a ponechává dostatečný prostor pro nezávislou fiskální politiku na každé úrovni odpovědnosti i jednotlivým úrovním vlád na horizontální linii. V horizontálním nebo-li kooperativním federalismu dochází ke spolupráci na horizontální úrovni, mezi obcemi a mezi kraji. Při uplatnění tohoto modelu dochází ke vzniku finančních vztahů mezi rozpočty na jednotlivých vládních úrovních v horizontální linii, to znamená navzájem mezi obcemi a kraji nebo zeměmi v rámci federace. Bohatší oblasti poskytují dotace chudším oblastem a je tak naplňován princip solidarity. Horizontální federalismus je založen na společném federálním zákonodárství i ve finanční a daňové oblasti.

Používá se zejména dělení společných příjmů, tzv. sdílené daně, zejména mezi federací a republikami. Daňová politika i daňová legislativa je centralizovaná a zamezuje tak daňové konkurenci. Mezi jednotlivými územími dochází k vyrovnávání potřebných finančních zdrojů, které se odlišují v důsledku rozdílné daňové kapacity jednotlivých území. V praxi se většinou využívá kombinovaný model, kde se zpravidla uplatňuje určitá kombinace prvků vertikálního a horizontálního modelu fiskálního federalismu. Každá vládní úroveň má své vlastní příjmy, které jsou doplněny o dotace z vyššího rozpočtu.

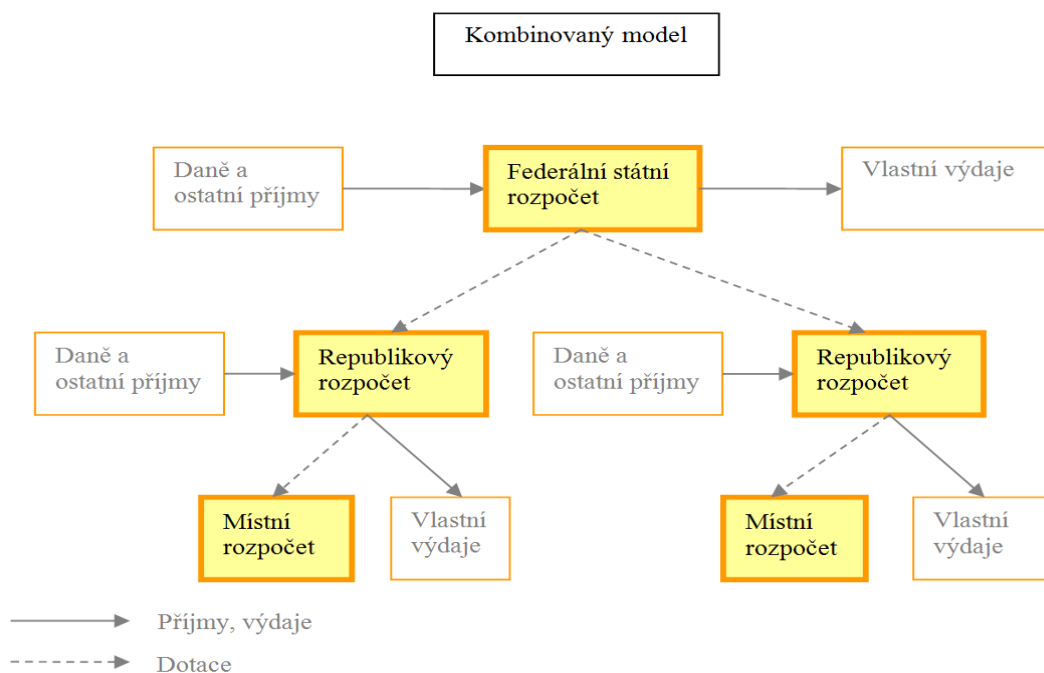
Prostřednictvím přerozdělovacích procesů, formou dotací, může stát zmírňovat nerovný daňový výnos v jednotlivých regionech a obcích a umožnit územní samosprávě na celém území státu zabezpečovat základní lokální a regionální veřejné statky ve srovnatelné kvalitě a zároveň může alespoň v minimální míře ovlivňovat rozhodování územní samosprávy. V tomto modelu mohou převládat centralizační prvky, kdy většina příjmů plyne do státního rozpočtu a z něho jsou poskytovány dotace ostatním rozpočtům, nebo decentralizační prvky, kdy se posiluje postavení územní samosprávy a proto jsou územním rozpočtům vymezeny větší příjmy.

2.6.1.1 Kombinovaný model

Kombinovaný model v různé míře centralizuje některé veřejné příjmy do státního rozpočtu a některé decentralizuje do rozpočtů jednotlivých stupňů územní samosprávy.

⁸ Tato část přípravy je plně převzata z diplomové práce: MANDÁKOVÁ, Zuzana. „ROZDĚLENÍ VÝDAJOVÝCH KOMPETENCÍ MEZI JEDNOTLIVÉ ÚROVNĚ VEŘEJNÉ SPRÁVY V ČR A VE FRANCII“. Vedoucí Ing. Robert JAHODA, Ph.D., část je z vlastních materiálů.

Obrázek 29 Kombinovaný model fiskálního federalismu

Zdroj: Pramen: JÍLEK, M. *Veřejné finance. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999. 230 s. ISBN 80-704-036-16*

7.1.2 Centralizovaný model

V centralizovaném modelu je charakteristická nízká míra soběstačnosti nižších vládních úrovní, jelikož většina příjmů z výnosů daní je směřována do ústředního rozpočtu a pouze ten je soběstačný.

Finanční vztahy mezi rozpočty jsou realizovány po vertikální linii a to zejména prostřednictvím účelových dotací, pomocí kterých může stát ovlivňovat činnost a hospodaření nižších vládních úrovní a využívat je jako nástroj kontroly územní samosprávy. Mezi výhody centralizovaného modelu patří jednotný způsob vybírání daní a mezi územními celky nedochází ke vzniku konkurenčních vztahů. Nevýhody představuje téměř nulová motivace nižších správních úrovní ohledně získávání rozpočtových příjmů z vlastních zdrojů a používání neobjektivních kritérií při rozdělování finančních prostředků pro nižší vládní úrovně.

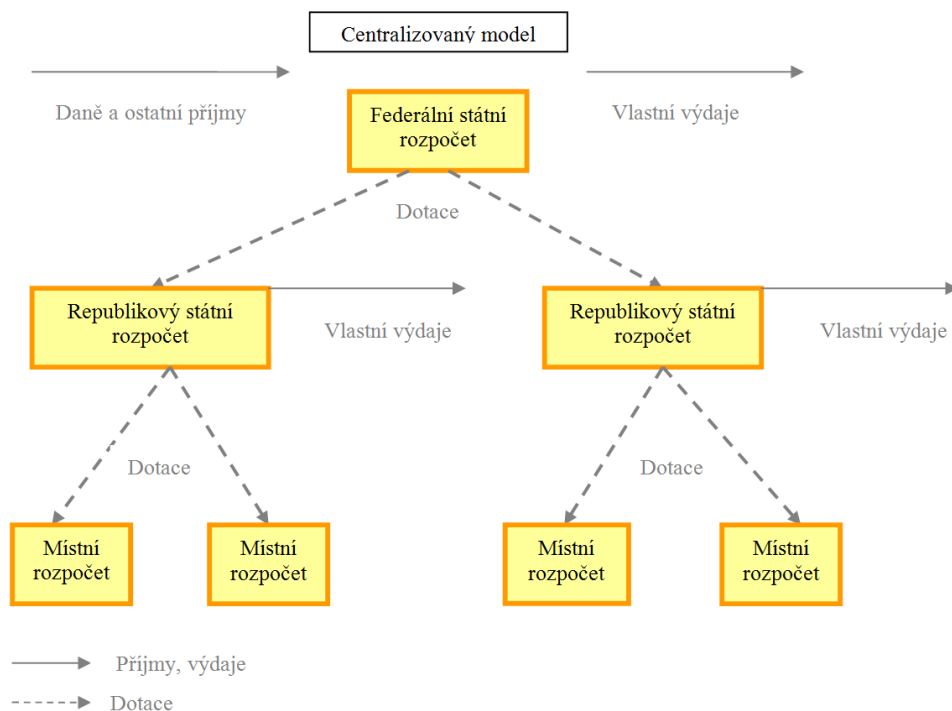
Charakteristiky:

- centrum rozhoduje o
 - širokém okruhu veřejných potřeb
 - rozsahu a struktuře veřejného sektoru
 - tom, která úroveň bude konkrétní statek zabezpečovat
- probíhají rozsáhlé přerozdělovací procesy
- veřejné příjmy (hlavní a výnosově bohaté) jdou do ústředního rozpočtu
- minimální samostatnost v rozhodování nižších úrovní řízení

Výhody: zajištění jednotné daňové politiky a jednotný způsob vybírání daní, mezi územními celky nedochází ke vzniku konkurenčních vztahů, účinné ovlivňování rozhodování nižších stupňů řízení

Nevýhody: potlačení iniciativy (téměř nulová motivace nižších správních úrovní ohledně získávání rozpočtových příjmů z vlastních zdrojů), nízká pružnost reakce na potřeby, nízká míra finanční samostatnosti, používání neobjektivních kritérií při rozdělování finančních prostředků pro nižší vládní úrovně

Obrázek 30 Centralizovaný model fiskálního federalismu

Pramen: JÍLEK, M. Veřejné finance. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999. 230 s. ISBN 80-704-036-16

7.1.3 Decentralizovaný model

Fiskální rozhodování je v decentralizovaném modelu rozděleno mezi různé vládní úrovně. Tato skutečnost je zdůvodňována například tím, že mnoho veřejných statků je možno zajistit efektivněji na nižších vládních úrovních nebo tím, že voliči chtějí zasahovat do fiskálních otázek a rozhodovat o veřejných statcích, poskytovaných z veřejných rozpočtů.

Z hlediska zabezpečení veřejných statků jsou tak pravomoci a odpovědnosti nižších vládních úrovní posilovány a jsou to právě nižší autority, kdo rozhoduje o poskytování služeb veřejného sektoru a to na základě obecně platných pravidel se zohledněním lokálních zvláštností.

Decentralizovaný model předpokládá úplnou finanční soběstačnost nižších vládních úrovní bez existence přerozdělovacích procesů uskutečňovaných dotacemi. Existence tohoto modelu by v praxi znamenala, že i nejnižší úrovně vlády by disponovaly dostatečným objemem příjmů a kompetencí k celoročnímu pokrytí svých výdajových potřeb. Nižší vládní úrovně by tedy musely mít vlastní daňovou pravomoc. Soběstačnost však během rozpočtového roku kolísá z důvodu měnících se potřeb a následného kolísání výše výdajů. Jelikož má většina příjmů daňový charakter, vedlo by jejich zvýšení k růstu daňového zatížení. **Tento model se proto v praxi nevyužívá, je pouze teoretický.** Mezi nevýhody tohoto modelu patří například skutečnost, že jednotlivé druhy příjmů nemusí být spravedlivě rozděleny, může dojít k migraci obyvatel z chudých oblastí do bohatých a ústřední vláda může mít nedostatek prostředků pro celonárodní potřeby.⁹

Charakteristiky:

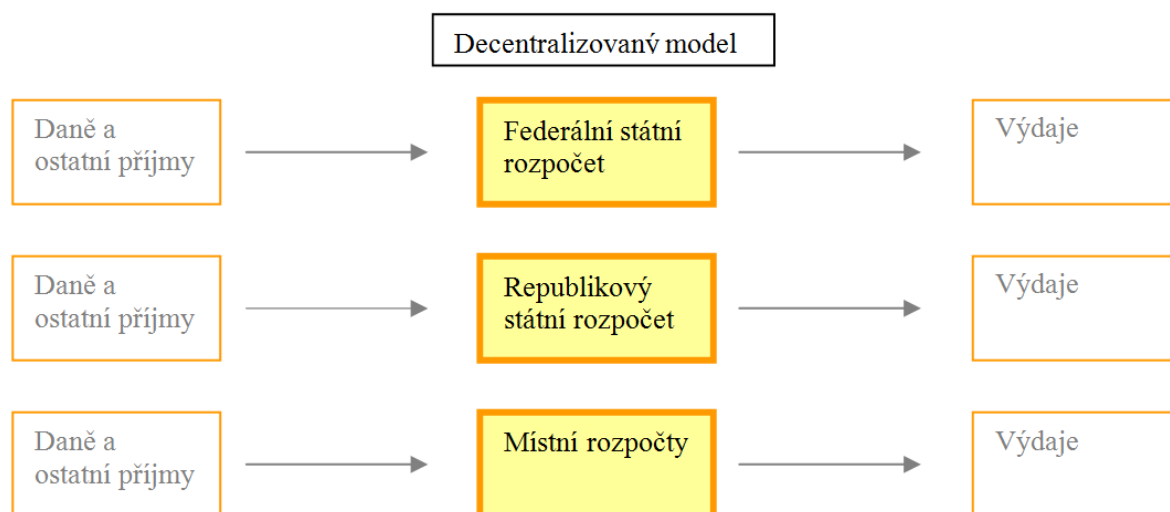
- veškeré stupně řízení mají své vlastní příjmy
- fiskální rozhodování je rozděleno
- dochází k fiskální decentralizaci
- plná finanční soběstačnost nižších stupňů řízení (teoreticky)

Výhody: rozšíření prostoru pro nezávislou daňovou politiku, posílení odpovědnosti jednotlivých stupňů řízení, přímé propojení mezi příjmovou a výdajovou stránkou rozpočtů

Nevýhody: nežádoucí migrace obyvatel a kapitálu (migraci obyvatel z chudých oblastí do bohatých), administrativní náročnost, jednotlivé druhy příjmů nemusí být spravedlivě rozděleny, ústřední vláda může mít nedostatek prostředků pro celonárodní potřeby .

⁹PILNÝ, J. Veřejné finance. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 1996. 173 s. ISBN 80-7194-061-5

Obrázek 31 Decentralizovaný model fiskálního federalismu

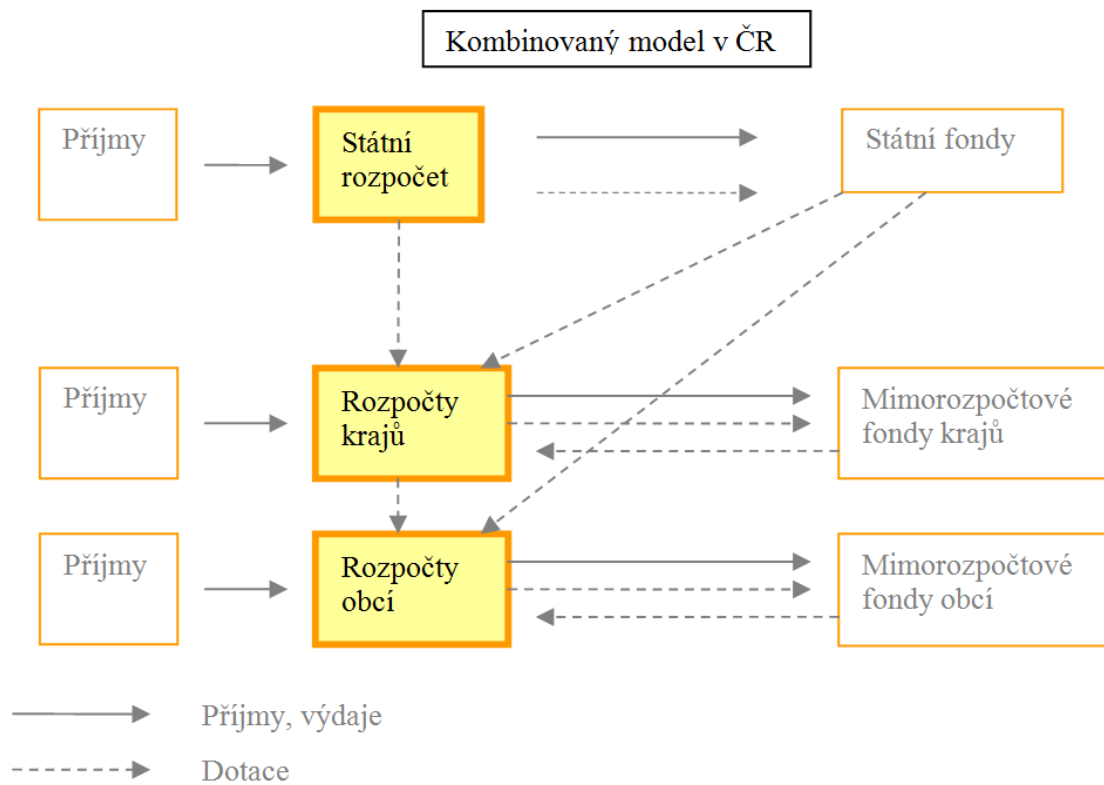

Pramen: JÍLEK, M. Veřejné finance. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999. 230 s. ISBN 80-704-036-16

7.1.4 Kombinovaný model fiskálního federalismu v ČR

V ČR se využívá od roku 1993 kombinovaný model fiskálního federalismu s určitými decentralizačními prvky. Do rozpočtu obcí plynou finanční prostředky na základě zákona o rozpočtovém určení daní a fiskální vazby v rozpočtové soustavě jsou upraveny dále zákony o rozpočtových pravidlech a zákonem o státním rozpočtu na příslušný rok. Protože daňové příjmy jsou z větší části centralizovány do státního rozpočtu a decentralizované daňové příjmy nejsou dostatečné pro krytí výdajů obcí a krajů, dochází k přerozdělování finančních prostředků ze státního rozpočtu do rozpočtů obcí a krajů formou dotací (určené na vyrovnání nerovností v daňových příjmech obcí a krajů a na financování zabezpečení veřejných statků v rámci samostatné i přenesené působnosti). Od roku 2001 jsou daňové příjmy obcí posíleny o podíl na DPH a od roku 2002 plynou sdílené daně z příjmů a DPH i do rozpočtů krajů.

Obrázek 32 Kombinovaný model fiskálního federalismu

Zdroj: PEKOVÁ, J. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. 1.vyd. Praha: Management Press, 2004. 375 s. ISBN 80-726-108-64

7.2 PROSTOROVÉ ASPEKTY VEŘEJNÝCH FINANČÍ

7.2.1 Prostorová dimenze alokační funkce

Otázka: Centralizovat či decentralizovat produkci veřejných statků?

Odpověď: Analýza prospěchu.

Otázka: Pokud decentralizovat, pak jaké prostorové uspořádání fiskálního systému?

Odpověď: Stanovit výchozí pozici fiskální jednotky.

Cíl: model efektivního zabezpečování veřejných statků \Rightarrow zavedení více fiskálních jednotek.

Při rozhodování o optimálním modelu nutno zvažovat:

- rozdíly v preferencích
- rozdíly v příjmech
- existenci přetížených statků
- úspory z rozsahu
- přelévání užitků

7.2.2 Prostorová dimenze redistribuční funkce

- využití na jednotlivých úrovních veřejné vlády předpokládá daňovou pravomoc těchto úrovní
- daňová pravomoc \Rightarrow nebezpečí daňové konkurence (regiony, municipality)

7.2.3 Prostorová dimenze stabilizační funkce

- její využití velmi omezené - důvod \Rightarrow makroekonomická dimenze

7.2.4 Zásady vícejednotkových financí

- zásada rozdílnosti
- zásada ekvivalence
- zásada centralizace přerozdělování
- zásada administrativní nenáročnosti
- zásada neutrality

SHRNUTÍ KAPITOLY

Fiskální federalismus je teoretické zkoumání podmínek a vhodnosti vzniku víceúrovňové vlády na daném území jak z pohledu historického, tak ekonomického.

Teorie FF se zabývá otázkami:

- *optimálního přiřazení příjmů*
- *rozdělení odpovědnosti za zabezpečování veřejných statků*
- *optimalizace vztahů v rozpočtové soustavě.*

V širších souvislostech jde o rozdílné využití fiskálních funkcí jednotlivými vládními úrovněmi

Fiskální federalismus se vztahuje k vícestupňovému uspořádání rozpočtové soustavy s nejméně dvěma, častěji s více úrovněmi veřejných rozpočtů

ÚKOLY K SAMOSTUDIU – REVIZE KAPITOLY

- 1) Popište základní problémy související se stabilitou a vyrovnaností veřejných rozpočtů.
- 2) Ukažte nejkřiklavější příklady selhání vlády při uspokojování finálních společenských a individuálních potřeb a odhadněte jejich ekonomické dopady.
- 3) Jaká jsou úskalí při zapojování soukromých zdrojů do produkce a poskytování veřejných služeb?

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance – Teorie a praxe v ČR. Praha: WoltersKluwer, 2008. 580 s. ISBN 978-80-7357-358-4

PEKOVÁ, Jitka. Finance územní samosprávy -- Teorie a praxe v ČR. Praha: WoltersKluwer, 2011. 587 s. ISBN 978-80-7357-614-1

DALŠÍ ZDROJE

BÉNARD, J. Veřejná ekonomika. Praha: Ekonomický ústav ČSAV, 1989. 430 s.

GRUBER, J. Public Finance a Public Policy. New York: Worth Publisher, 2007. s. 1-25. ISBN 978-0-7167-6631-5

TRESCH, R. W. Public Sector Economics. Virginia: PalgraveMacmillan, January 2008. s. 1-5. ISBN 978-0-230-52223-7

MURRAY, R. For a New Liberty, The Libertarian Manifesto. London: Collier Macmillan Publisher, 2002. 330 s. ISBN 0-02-074690-3

Shrnutí

Tématu 5

Veřejné finance jako kategorie mají svou historii a vývoj, který odráží vývoj státního zřízení a rozsah funkcí, které za své stát v průběhu času přijímal. Z teoretického hlediska můžeme na veřejné finance pohlížet jednak jako nástroj vymezení veřejného sektoru jako takového, ale zároveň i jako nástroj jeho řízení. Pouze ty činnosti mohou být zabezpečeny, které jsou finančně zajištěny.

Financování veřejného sektoru jako celku je velmi komplexní problém. Již odpověď na otázku jakých zdrojů pro jeho financování má být použito, vyvolává silnou kontroverzi. Otázka spravedlnosti a efektivnosti daňového systému nenechává klidným snad žádného veřejného ekonoma. Výdajová strana veřejných rozpočtů musí být řízena, protože, jinak mohou státy čelit stále dynamičtějšímu nárůstu, jejich mandatorní složek.

V neposlední řadě i historicky vzniklá **struktura veřejných rozpočtů** nemusí být optimální a role fiskálního federalismu nadále sehrává svou úlohu. S tím souvisí tedy správné rozdělení kompetencí mezi jednotlivé úrovně veřejné vlády.